

Hoe help je de cliënt om te participeren in zijn omgeving?

Thema: Actief in de samenleving

Ieder zijn rol in de maatschappij

Voor begeleiders van de Brink (Visio) in het Drentse Vries is het vinden van activiteiten in de samenleving voor mensen met visuele en zeer ernstige verstandelijke beperkingen een forse uitdaging. Een training helpt ze cliënten te laten participeren.

Speciaal voor de begeleiders van deze cliëntengroep is een training ontworpen: 'Zorg voor participatie'. De training duurt drie dagen, met tussendoor flinke periodes om het geleerde in de praktijk te brengen.

Gezien worden in hoe je bent, in je waarde worden gelaten en zelf kunnen beslissen is voor iedereen wezenlijk. En zeker voor mensen met ernstige beperkingen. Vooral hun beperkingen bepalen het beeld dat veel anderen van hen hebben, waardoor

eigenschappen. Ze zijn onderdeel van een familie, van de gemeenschap in Vries. Zij doen dingen die bij het dagelijks leven horen: als huisgenoot, zoon of dochter, als zus of broer, als deelnemer aan de dagbesteding en vrije tijdactiviteiten.

De training leert woon- en activiteitenbegeleiders op een methodische manier onderzoeken wat de voorkeuren en mogelijkheden zijn van de cliënt en hoe ze daaraan kunnen beantwoorden.

dat je de rollen onderzoekt die mensen vervullen, ook die van jezelf: je bent begeleider, collega, werknemer, buurvrouw, echtgenote, moeder, kleindochter, inwoner van Vries en overblijfmoeder op de basisschool. Mensen met ernstige beperkingen hebben aanzienlijk minder rollen, en veel minder activiteiten waarmee die rollen 'gevuld' worden. De training heeft als doel dat begeleiders cliënten kunnen helpen bij het verkennen en zelf kiezen van rollen, bij het uitzoeken op welke manier ze die willen vervullen, en ook waar ze dat doen.

Interessante wereld

'Zorg voor participatie' heeft 8 uitgangspunten:

- ▶ 1. De persoonlijke benadering, waarmee wordt bedoeld dat de cliënt niet uitsluitend een verlengstuk is van zijn beperking, maar dat hij ook persoonlijke eigenschappen, een karakter en temperament heeft. En voorkeuren.
- ▶ 2. Het dagelijkse leven staat centraal; hoe kun je dat gebruiken

Begeleiders krijgen meer oog voor de kansen die zich door de dag voordoen

allerlei activiteiten bij voorbaat niet in overweging worden genomen.

Maar, aldus de inleiding tot de training, ook mensen met ernstige beperkingen hebben mogelijkheden, voorkeuren, talenten en karakter-

'Zorg voor participatie' is een aangepaste versie van de 'Individuele revalidatiebenadering' die mensen met een psychische beperking helpt om weer maatschappelijke rollen te vervullen. Onderdeel van de methode is

De begeleider van een cliënt die van kippen houdt, werkt samen met hem aan een kippenverzameling

Kippenliefde

Een groepsleidster begeleidt een man die erg van kippen houdt. Via de methodiek kwam ze erachter kwam dat zij en haar collega's eigenlijk weinig doen met de bijzondere belangstelling van deze cliënt. Het afgelopen half jaar heeft ze verschillende activiteiten bedacht om er meer mee te doen. Zo werkt ze samen met de cliënt aan de kippenverzameling op zijn kamer, en is het voeren van de kippen een dagelijkse taak geworden.

Een andere begeleidster die deelnam aan de cursus, vroeg aan een cliënt of hij wilde mee beslissen over een sollicitant voor zijn woning. De cliënt wilde dat graag en had ook enkele vragen bedacht die hij stelde tijdens het sollicitatiegesprek. Bij de Brink komt zo iets eigenlijk nooit voor omdat de cliënten (zeer) ernstige verstandelijke beperkingen hebben. De training bracht de begeleidster op het idee.

De training 'Zorg voor participatie' is ontwikkeld door Annemarie Zijlstra (van Stichting Rehabilitatie '92) die de trainingen geeft, en Gineke Hanzen (fysiotherapeut en onderzoeker koninklijke Visio).

Contact: a.zijlstra@gmail.com
en ginekehanzen@viso.org.

Wat vindt de cliënt zelf van de activiteit? Hoe zie je dat?

► om de wereld van de cliënt interessanter voor hem te maken? Wat kan de cliënt leren, welke steun heeft hij nodig, om te kunnen doen wat hij graag doet?

► 3. De betrokkenheid en de eigen keuze van de cliënt vormen de basis. Wat wil hij zelf? De begeleider probeert steeds vanuit het perspectief van de cliënt te denken en te kiezen.

► 4. De aanpak is individueel.

► 5. De aanpak is ingebed in de omgeving. Daar waar de cliënt zijn 'rol' wil vervullen, worden de voorwaarden geschapen om hem die kans te geven.

► 6. De begeleider zoekt creatief uit welke steun past bij de vraag van de cliënt. Die steun kan van professio-

nals komen, maar net zo goed van anderen. Zo wordt de sociale kring van de cliënt groter, en zijn afhankelijkheid van betaalde krachten kleiner.

► 7. Autonomie: de methode streeft naar een zo zelfstandig mogelijk bestaan voor de cliënt.

► 8. Succes (wat vindt de omgeving

van het bereikte?) en tevredenheid (wat vindt de cliënt ervan?)

De deelnemers krijgen tijdens de training de opdracht om het dagelijks leven van een bepaalde cliënt gedetailleerd door te nemen, en zich bij ieder element ervan af te vragen hoeveel invloed en inspraak de persoon daarbij heeft. Kan hij kiezen welke kleren hij draagt, wat hij eet, wie hem begeleidt, hoe laat hij naar bed gaat? De oefening maakt dat begeleiders meer oog krijgen voor kansen die zich de hele dag door voordoen om een cliënt keuzemogelijkheden te geven.

Positief persoonsbeeld

In het stadium 'Verkennen & kiezen' onderzoekt elke cursist samen met de cliënt, collega's en familie, of de cliënt tevreden is met de rollen die hij nu heeft, en met de activiteiten die daarbij horen. Vindt de omgeving dat hij genoeg interessante dingen meemaakt, wat vindt de cliënt er zelf van? Waaraan zie je dat? Hoe zoek je uit of hij tevreden is, of juist niet?

Vervolgens ga je op een andere manier dan je gewend bent, een persoonsbeeld schrijven. Niet over zijn tekortkomingen maar over: wat kan hij zelf, waar is hij goed in, waar geniet hij van? Je doet het op een concrete manier: lekker eten, door de regen lopen, stoeien, en op een minder concrete manier: hij is rustig, avontuurlijk, een doorzetter.

De huidige rollen en activiteiten van de cliënt en de nieuwe persoonsbeschrijving worden met elkaar vergeleken. Past het bij elkaar? Wat vind jij ervan, en je collega's? Wat vindt de familie? En, niet de minste, wat denk

Welke rollen heeft de cliënt? Hoe kun je die vullen met activiteiten?

Het voeren van de kippen is een dagelijkse taak geworden voor een cliënt die van kippen houdt

je dat de cliënt er zelf van vindt, op een schaal van 1 tot 5? Is hij super tevreden, kan niet beter, of is hij heel ontevreden en moet er snel iets veranderen? In het laatste geval is er alle aanleiding voor een brainstorm, maar ook als je zelf vindt dat er nogal wat verschillen zitten tussen het persoonsbeeld, en wat de cliënt op dit moment dagelijks beleeft.

Dat brainstormen doen de cursisten met werkbladen, waarop ze mogelijke activiteiten schrijven, en ze vervolgens uitzoeken waarom deze ene activiteit volgens hen zelf en anderen bij de cliënt past, en waarom. Je zoekt uit alle opgeborrelde mogelijkheden één activiteit om mee aan de slag te gaan.

Uitproberen

Een volgende fase in de training heet 'Verkrijgen & behouden': je bepaalt welke vaardigheden en steun de cliënt nodig heeft om die activiteit te kunnen doen. Je bedenkt hoe je de activiteit gaat realiseren, je probeert hem uit, beoordeelt hem, en lost

eventuele problemen op. Als het dan nog niet is wat jij en de cliënt hadden verwacht, begin je aan een volgend idee van de brainstormlijst.

Een voorbeeld gaat over Ellen, die op de boerderij werkt. In de kolom 'mensen' die zij daarvoor nodig heeft staan de begeleider die haar naar de boerderij brengt, en de begeleider van de boerderij die Ellen goed kan uitleggen wat er moet gebeuren.

In de kolom afspraken staat dat Ellen elke dag een kwartiertje met haar jas aan mag blijven zitten, om te wennen aan de overgang van huis naar werk. Plus dat ze daarna begint met een taak die ze heel graag doet, en waarvoor de begeleider van de boerderij elke keer op dezelfde manier uitlegt wat er van haar wordt verwacht.

In de kolom 'dingen' wordt vermeld dat Ellen een eigen stoel heeft, die ze tijdens pauzes gebruikt of als ze zich even wil terug trekken. En ze brengt van huis naar boerderij een knuffelbeest mee, dat ze in de pauzes tevoorschijn haalt.

Vinger aan de pols

De training gaat ook uitgebreid in op hoe je de gewenste activiteit realiseert. Je moet 'kwartier' maken in de samenleving. Je presenteert de sterke kanten van de cliënt, verdiept je in de positie van de persoon aan wie je vraagt om iets met de cliënt te doen, en je maakt duidelijke afspraken met hem. Je benoemt risico's en knelpunten, en wordt het eens over oplossingen. Je spreekt ook af hoe vrijwilliger en cliënt kennis maken, aan elkaar wennen, welke steun ze allebei nodig hebben en hoe je dat organiseert.

Je houdt de vinger aan de pols: vindt de cliënt de activiteit fijn? Hoe weet je dat? Je besluit of de activiteit kan worden voortgezet, of er problemen in de omgeving of bij de cliënt kunnen worden opgelost om de activiteit beter te laten lopen, of dat je beter een andere activiteit kunt zoeken. Al deze onderdelen oefen je uitgebreid tijdens de training, met gedetailleerde werkbladen. | Informatie op www.rehabilitatie92.nl, en bij www.visio.org.

Je kijkt niet naar tekortkomingen, maar naar waar iemand goed in is en van geniet